

LBRIS | We know
books
Rodica Chiriacescu

Mituri și legende ale Greciei antice

Eroii

**METEOR
PRESS**

Cuvânt înainte	7
PERSEU	11
Zeus se îndrăgostește de Danae. Nașterea lui Perseu	11
Pescarul Dycytis găsește lada în care se află Danae și fiul ei	15
Perseu ucide Meduza	16
Perseu și Atlas	22
Perseu o salvează pe Andromeda	23
Nunta lui Perseu și lupta cu Fineu	28
Întoarcerea lui Perseu în Serifos	31
Perseu în Argos	32
HERAKLES	34
Nașterea și copilăria lui Herakles	34
Thespios	40
Herakles la Teba	41
Herakles în slujba lui Euristeu. Cele douăsprezece isprăvi (munci)	43
Leul din Nemeea (prima ispravă)	43
Hidra din Lerna (a doua ispravă)	45
Lupta cu centaurii	49
Mistrețul din Erimant (a treia ispravă)	51
Păsările stymfaliene (a patra ispravă)	51
Căprioara kerynitică (a cincea ispravă)	53
Grajdurile lui Augias (a șasea ispravă)	54
Taurul cretan (a șaptea ispravă)	57
Plecarea spre Tracia	59
Herakles la Admetos	60
Iepele lui Diomedea (a opta ispravă)	64
Brâul Hipolitei (a noua ispravă)	64
Vacile lui Gerion (a zecea ispravă)	68
Prinderea lui Cerber (a unsprezecea ispravă)	70
Merele din grădina hesperidelor (a douăsprezecea ispravă)	73

Herakles și Euritos	78
Herakles și Deianira. Înșelătoria centaurului Nessus	80
Herakles la Omphale	83
Herakles împotriva Troiei	84
Moartea lui Herakles. Eroul, devenind nemuritor, urcă în Olimp	86
Urmașii lui Herakles. Moartea lui Euristeu	91
TESEU	93
Nașterea lui Teseu	93
În drum spre Atena	96
Teseu la Atena	98
Teseu pleacă în Creta	101
Teseu și amazoanele	106
Răzbunarea Afroditei	109
Teseu și Piritou. Lupta cu centaurii	111
Răpirea Elenei. Înlănțuirea lui Teseu în Infern. Moartea lui Teseu	113
DEDAL ȘI ICAR	116
DIOSCURII – CASTOR ȘI POLLUX	124
BELLEROFON	131
ASCLEPIOS	137
MELEAGRU	143
ORFEU ȘI EURIDICE	149
Nașterea lui Orfeu	149
Căsătoria cu Euridice și coborârea în Infern	150
Moartea lui Orfeu	155
ARGONAUȚII ȘI LÂNA DE AUR	158
Frixos și Helle	158
Nașterea și copilăria lui Iason	161
Iason în Iolcos. Vicleșugul lui Pelias	162

Iason se pregătește de plecare. Eroi din toată Grecia răspund chemării sale	166
Argonauții pe insula Lemnos	169
Argonauții la regele Cizico. Lupta cu uriașii cu șase brațe	170
Argonauții în Mysia	172
Argonauții în Bitinia. Amycos regele bebricilor	174
Argonauții la Fineu	175
Symplegadele	178
Insula lui Ares și sosirea în Colhida	179
Iason la regele Aietes	181
Visul Medeei. Iason îi cere ajutorul	184
Iason împlinește porunca lui Aietes	186
Medeea îl ajută pe Iason să răpească lâna de aur și fuge împreună cu el	188
Moartea lui Absirt	189
Întoarcerea în Iolcos	191
Iason și Medeea în Iolcos. Moartea lui Pelias	196
Iason și Medeea în Corint. Moartea lui Iason	198
CICLUL TEBAN	201
Întemeierea Tebei	201
Urmașii lui Cadmos ridică Teba cea cu șapte porți	203
Oedip	206
Copilăria și tinerețea. Întoarcerea la Teba	206
Oedip la Teba	210
Moartea lui Oedip	213
Cei șapte contra Tebei	218
ANTIGONA	225
EXPEDIȚIA EPIGONILOR	228
Alcmeon	229

PERSEU

*Zeus se îndrăgostește de Danae.**Nașterea lui Perseu¹*

Vechile legende povestesc că regele Argosului², Acrisios, avea o fată nespus de frumoasă, Danae, cântată și slăvită de poeți. Mulți regi o doreau de soție și pețitorii se înghesuiau la ușa părinților ei. Dar tatăl ei stătea mereu în cumpănă și amâna mereu să ia o hotărâre.

¹Perseu este unul dintre cei mai populari eroi ai Greciei, fiind subiectul multor mituri care au cunoscut diferite versiuni. Câteva personaje au fost transformate de imaginația vechilor greci în constelații: Perseu, Andromeda, Cassiopeia (mama acesteia) și Cefeu, soțul ei.

²Argos, vestit pentru eroii săi mitici, este cea mai veche așezare urbană din Grecia. Situat în Peloponez, în ținutul Argolidei, în fața golfului cu același nume, are peste 7 000 de ani de existență continuă. Amfiteatrul, atracția principală, în care încap aproximativ 20 000 de spectatori, a fost construit către sfârșitul secolului IV î.Hr. de Polyklet al cărui fiu, Polyklet cel Tânăr, a continuat tradiția, construind amfiteatrul din Epidaur. Din cauza dealului abrupt în care au fost realizate, gradenele (treptele) au o pantă destul de înclinată. Modernizat de două ori de romani după ce au cucerit orașul, a fost distrus în parte, de-a lungul veacurilor, de intemperii. Ca o curiozitate, între anii 1822-1829, aici a funcționat parlamentul grec, iar astăzi mai este încă folosit pentru a găzdui unele festivaluri artistice. Oferă vizitatorilor o panoramă splendidă asupra orașului.

Regele își dădea seama că de acum îmbătrânea și tare își dorea să aibă un fiu, căci avea nevoie de un braț puternic de viteaz, un sprijin de nădejde pentru a stăvili nemulțumirile poporului care răbda de foame din cauza recoltelor slabe și pentru a conduce țara și a o apăra, dacă ar fi fost nevoie, de vreo năvală a dușmanului.

Și zilele treceau, dar regele nu se putea hotărî ce să facă. Așa că se duse să-și afle ursita la un oracol³.

A dus daruri bogate, a făcut jertfe și s-a rugat zeilor să-l sfătuiască cum să dobândească un fiu pentru a-i fi sprijin de nădejde în fața greutăților vieții.

Iar oracolul i-a răspuns:

– Tu, mărite rege ești de-acum prea bătrân ca să ai un copil, dar frumoasa ta fiică Danae va rămâne în curând grea și va naște un băiat. Dar, nu te bucura zadarnic căci tu vei pieri de mâna lui.

Îngrozit, Acrisios întrebă iar oracolul:

– Și cum aș putea să zădărnicesc o asemenea soartă crudă, să nu fiu ucis de propriul meu nepot?

– Tu, un muritor de rând, nu vei putea împiedica acest lucru hotărât de zei, așa că vei muri într-o seară de mâna nepotului tău, fiul Danaei.

Pe drumul de întoarcere, înspăimântat de cele aflate de la oracol, Acrisios nu se mai putu gândi decât la felul în care ar putea să-și ocolească ursita și să scape de o altfel de soartă.

³După unele versiuni, la oracolul lui Zeus, iar după altele, la cel al lui Apollo.

De cum ajunse acasă, puse să se sape și zidi acolo, adânc, sub pământ, niște încăperi de aramă și piatră, unde o închise pe fiica sa, Danae, pentru ca nimeni să n-o mai vadă.

Dar marele Zeus, stăpânul fulgerelor și al tunetelor, o zări din Înaltul Olimpului și se îndrăgosti de ea, căci Danae era într-adevăr foarte frumoasă cu trupul ei mlădios, cu părul ca o flacăra și ochi verzi ca marea. Și dacă Zeus își dorea o muritoare nimic nu-i stătea în cale, nici acele biete ziduri de aramă și piatră.

Așa că, transformându-se într-o ploaie de aur⁴, Zeus se revărsă peste oraș și pătrunse adânc în pământ, printre plăcile de aramă. Învăluind-o pe fecioara într-o caldă îmbrățișare, și-o făcu soția lui. Din această unire, ea născu un fiu de toată frumusețea, pe care îl numi Perseu.

Micul Perseu nu trăi însă multă vreme cu mama lui în palatul subteran. Într-o zi, Acrisios auzind glasul și râsul vesel al lui Perseu, coborî iute ca să afle al cui era râsul acela de copil și rămase uimit când văzu minunatul prunc.

Furios, o apucă pe Danae de plete și o târî afară până în templul lui Zeus, aflat în mijlocul cetății, unde aceasta mărturisii în cele din urmă că tatăl pruncului era chiar atotputernicul Zeus.

⁴După cum relatează miturile, pentru a câștiga iubirea unor zeițe sau a unor muritoare, Zeus a luat diferite înfățișări, transformându-se în cuc pentru a o cuceri pe Hera, soția sa divină, în taur pentru a o ademini pe Europa, în lebedă pentru a o înduioșa pe Leda.

LBRIS

We know
books

Danae și fiul ei, Perseu, plutesc pe mare într-o ladă

Dar Acrisios nu o crezu, cu atât mai mult cu cât Zeus, urmărit îndeaproape de privirea geloasă a Herei, nu putu răspunde rugămintilor Danaei și nu-i putu veni în ajutor.

Atunci, mânios peste măsură, regele ceru să i se construiască o ladă mare de lemn, un fel de cufăr, unde o închise pe Danae și copilul ei. Surd la rugămintile fiicei sale, care se ruga să se îndure măcar de pruncul ei, nepotul lui, el porunci ca lada să fie aruncată în mare.

Pescarul Dyctis găsește lada în care se află Danae și fiul ei

Multă vreme pluti lada pe valurile înspumate. Uneori furioase, stârnite de vreo furtună puternică, ele aruncau lada când într-o parte când în alta, când ridicând-o pe crestele lor, când prăvălind-o în adânc, așa încât Danae și fiul ei erau mereu în primejdie să piară.

Odată ce furtuna se mai potoli, lada pluti spre țărmurile insulei Serifos⁵, unde un pescar, pe nume Dyctis, tocmai ieșise la pescuit. Pescarul își aruncă năvodul, dar când începu să-l tragă simți că atârna foarte greu și curând văzu că în el se afla o ladă.

Deschizând-o, rămase mut de uimire căci nu-i mai fusese dat să vadă o ființă atât de frumoasă, de gingașă și cu o voce

⁵Una dintre insulele Ciclade din Marea Egee.

atât de melodioasă, care strângea cu duiosie la pieptul ei un prunc la fel de frumos.

Îi luă acasă la el și, de îndată, văzând cât de slăbiți și însetați erau cei doi, o hrăni pe femeie cu pește proaspăt, gătit de el, cu fructe dulci – curmale și rodii – și îi dădu să bea un pocal de vin, iar pruncului îi aduse lapte de la o capră ce păștea pe lângă casa lui.

După ce aceștia se odihniră și își mai reveniră puțin, îi duse la regele insulei, Polydectes, fratele său, hapsân și hain, care îl alungase de la palat de frică să nu râvnească și el la tron.

Așa crescuseră Perseu la curtea lui Polydectes și se făcu un tânăr puternic și foarte chipeș. El se remarcă prin înfățișarea sa divină printre toți tinerii din insulă și nimeni nu-l întrecea în putere, iscusință și curaj.

Perseu ucide Meduza

Când văzu cât de frumoasă era Danae, Polydectes își puse în gând să se căsătorească cu ea. Dar aceasta, cu toate palatele și bogățiile pe care i le promitea, precum și situația de regină, îl refuza mereu, căci nu-i plăcea firea acestuia. Ea văzuse cât de aspru și nedrept se purta acesta cu servitorii lui și vorbele sale mieroase și meșteșugite nu reușeau s-o păcălească. Atunci regele se hotărî s-o ia chiar cu sila de nevastă.

Dar cum de fiecare dată Perseu lua apărarea mamei sale, Polydectes se mânie cumplit și nu mai avu alt gând decât să-l piardă pentru ca flăcăul să nu-i mai stea în cale.

Într-o zi, îi spuse:

– Am auzit că povestești celor din jur că ești fiul marelui Zeus! Dacă ce spui e adevărat și într-adevăr stăpânul trăsnetelor și tunetelor este divinul tău tată, atunci vei face dovadă de curaj îndeplinind o faptă vitejească și nu vei da înapoi din fața niciunei primejdii, căci sunt încredințat că măritul Zeus își va ajuta fiul. Așa că ai putea să-mi aduci capul gorgonei⁶ Meduza, acel monstru cu șerpi în loc de păr și care încremenește pe loc pe oricine o privește.

Perseu se înclină în fața regelui și îi răspunse cu mândrie:

– Bine, fii sigur Polydectes că îți voi aduce capul Meduzei.

Apoi se duse la templu și se rugă lui Zeus:

– Mărite tată, tu din unirea căruia cu mama mea Danae am venit pe lume, tu a cărui putere este nemărginită, fi-mi sprijin în această luptă grea pe care mă încumet s-o duc la îndeplinire.

Abia își termină rugămintea că, deodată, tot văzduhul se zgudui de tunetul lui Zeus, semn că acesta își auzise fiul.

Iar Perseu, după ce se mai închină o dată, plecă la drum lung. Trebuia să ajungă la marginea dinspre apus a pământului, în ținutul întunecat unde domnea noaptea, Nyx și Thanatos, zeul morții, căci acolo trăiau cele trei înspăimântătoare gorgone. Trupul lor acoperit de solzi strălucitori și tari ca oțelul nu putea fi străpuns de nicio sabie în afară de spada încovoiată a lui Hermes. Măinile lor uriașe de aramă aveau gheare ascuțite,

⁶ Gorgonele erau trei surori: două dintre ele, Stheno și Euryale, erau nemuritoare, dar Meduza nu era.

iar în loc de păr, în jurul capului, se încolăceau șerpi veninoși. Dinții lor erau ascuțiți ca jungherele, ochii le sclipeau plini de furie, iar chipul le oglindea o răutate fără seamăn, încât oricine le privea rămânea încremenit și se prefăcea în stană de piatră. Ele zburau cu aripile lor cu pene de aur și vai de acela pe care îl întâlneau în cale, căci îl sfâșiau în bucăți și îi beau sângele cald.

Așadar, Perseu avea de îndeplinit o faptă mai presus de puterea omenească. Dar cum el era fiul atotputernicului Zeus, acesta, ascultându-i ruga, trimise în ajutorul său pe înțeleapta și războinica Atena și pe Hermes, mesagerul cel iute de picior. Zeița îi dăruie scutul ei atât de strălucitor, încât în el se putea vedea totul din jur ca într-o oglindă, iar Hermes, spada lui încovoiată și foarte ascuțită, încât tăia până și oțelul cel mai tare, și îl învăță pe tânăr cum s-o răpună pe gorgona Meduza.

Lung era drumul care îl aștepta pe Perseu. Așa că merse el și merse, trecând prin multe țări, traversând râuri ce-și rostogoleau spre mare undele învolburate, creste înzăpezite sau străbătând ținuturi pârjolite de arșiță, și, în cele din urmă, ajunse în țara întunecată unde locuiau bătrânele graie⁷, care păzeau drumul ce ducea la gorgone și pe care numai ele îl știau. Acestea, trei la număr, aveau un singur ochi și un singur dinte pe care le foloseau pe rând. Atunci când una avea ochiul, celelalte două erau oarbe și erau îndrumate de aceasta. Dar în

⁷ Graiele erau la vechii greci surorile și paznicii gorgonelor.

LBRIS

We know
books

Capul gorgonei Meduza

clipa în care una dintre ele ținea ochiul ca să i-l dea celeilalte toate trei erau oarbe.

Perseu, ascultând de sfatul lui Hermes, așteaptă pitulat într-un loc ascuns până la venirea nopții, apoi se strecură încetișor și în clipa în care una dintre ele ținu în mână ochiul ca să i-l dea celeilalte se repezi și i-l smulse. Graiele țipară îngrozite, căci acum, oarbe, erau cu totul neputincioase. Jurându-se pe toți zeii că îl vor ajuta, ele se rugară de Perseu să le dea ochiul înapoi. Acesta se învoi numai cu condiția ca ele să-i indice drumul spre gorgone. Înduplecându-se cu greu, graiele îi arătară în cele din urmă drumul căci altfel n-ar fi reușit să-și redobândească văzul.

Iar Perseu se grăbi să se îndrepte spre insula gorgonelor.

Pe drum, după cum îl povățuiseră graiele, el ajunsese la niște nimfe care îi oferiră trei daruri minunate: coiful lui Hades, stăpânul întunecatei împărății subpământene, care te făcea nevăzut dacă îl puneai pe cap, o pereche de sandale înaripate de la Hermes, care te duceau într-o clipită unde voiai, și un sac fermecat, care se strâmta sau se lărgea în funcție de obiectul pe care îl conținea.

Perseu încălță sandalele înaripate, își puse pe cap coiful lui Hades, sacul pe umăr și o luă în zbor spre insula gorgonelor. Cum se înălțase până sus în văzduh, putea vedea de acolo văile înverzite, munții acoperiți cu zăpadă, râurile ce serpuiau ca niște panglici de argint, orașele în mijlocul cărora scliffea marmora albă a templelor. Apoi ajunsese și deasupra întinderii nemărginite a mării cu valurile ei înspumate. Deodată,